

<https://doi.org/10.52444/nr.4.1.1>

Primljeno: 2. srpnja 2022.

Prihvaćeno: 22. svibnja 2023.

Stručni članak

POZNAVANJE DEMENCIJE IZ PERSPEKTIVE UČENIKA MEDICINSKE ŠKOLE I STUDENATA STUDIJA SESTRINSTVA

Sonja ŠARE, mag. med. techn.
Medicinska škola Ante Kuzmanića
Franje Tuđmana 24G, 23 000 Zadar
sonja.sare@gmail.com

Josipa KARABAN, bacc. med. techn.
Opća bolnica Zadar
Boze Peričića 5, 23 000 Zadar
josipa.karaban@gmail.com

izv. prof. dr. sc. Suzana KONJEVODA
Odjel za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru
Splitska 1, 23 000 Zadar
suzana.konjevoda@gmail.com

SAŽETAK

Demencija predstavlja progresivno propadanje intelektualnih funkcija uzrokovano kroničnim bolestima mozga. S obzirom na demografske promjene koje su vidljive u starenju stanovništva, demencija postaje javnozdravstveni problem. Cilj je ovog istraživanja ispitati znanje učenika medicinske škole i studenata studija sestrinstva o Alzheimerovoj i drugim demencijama. U ovom presječnom istraživanju (N=236) sudjelovalo je 127 učenika Medicinske škole Ante Kuzmanića u Zadru i 109 studenata Odjela za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru. Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik o općim i specifičnim karakteristikama ispitanika. Znanja ispitanika provjerena su tvrdnjama iz Testa znanja o Alzheimerovoj i ostalim demencijama Hrvatskoj zavoda za javno zdravstvo, koji se sastoji od deset tvrdnji na koje se odgovara s „točno“ ili „netočno“. Signifikantnost rezultata ispitana je Kolmogorov-Smirnov i Shapiro-Wilk testom. Za promatrane hipoteze u istraživanju, testiranje se provelo putem Hi kvadrat testa, Mann-Whitney U testa i Kruskal-Wallis testa. Razina znanja učenika srednje medicinske škole i studenata studija sestrinstva na Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama iznosi $\bar{x}=7,22$, $Sd=1,332$; $Min=3$; $Max=10$. Učenici petih razreda srednje medicinske škole pokazuju najvišu razinu znanja ($p=0,008$). Međutim, kod studenata studija sestrinstva nema statističke značajnosti unutar promatranih skupina. Najviše vrijednosti dobivene su odgovorom na pitanja „Želio bi se dodatno usavršavati u skrbi za osobe s demencijom“ ($\bar{x}=4,03$; $Sd=1,19$), a najniže vrijednosti dobivene su odgovorom „Osobe s demencijom imaju adekvatnu skrb i njegu u Hrvatskoj“ ($\bar{x}=2,55$; $Sd=0,91$).

Ključne riječi: znanje, demencija, Alzheimerova bolest, sestrińska skrb

UVOD

Jedno od bitnih obilježja demencije je oštećenje pamćenja koji je ujedno i ključan kriterij za postavljanje dijagnoze. Međutim, u osoba sa sumnjom na demenciju potrebno je prisustvo još jednog od poremećaja kao što je primjerice oštećenje govornih funkcija, oštećena sposobnost izvršavanja motoričkih radnji, nemogućnost prepoznavanja objekata ili oštećenje izvršnih funkcija (Rusac, 2016). Demencija u dobi od 65 godina dijagnosticira se kod 0,6% muškaraca i 0,8% žena (Uzun i sur., 2019), a procjenjuje se da će u svijetu do 2030. godine broj osoba s demencijom biti oko 65,7 milijuna.

Budući da je demencija nedovoljno poznate etiologije, sadašnje liječenje zasniva se na simptomatologiji. Pojava psihičkih poremećaja koji se javljaju u osoba s Alzheimerovom i drugim demencijama može utjecati na funkcionalnu sposobnost osobe, ali ako se ne liječe dovode do smanjene kvalitete života. (Mimica, Kušan Jukić, 2017). Stoga je potrebno da se takvi bolesnici pravovremeno prepoznaju, adekvatno liječe, dostojanstveno i kvalitetno zbrinu. Kako bi se osigurala adekvatna skrb za osobe s demencijom od velike je važnosti edukacija osoblja. (Mimica, Presečki, 2012).

Rezultati nacionalnog istraživanja koje je provela Hrvatska udruga za Alzheimerovu bolest pokazuju kako je čak 55% građana u Hrvatskoj mišljenja da je demencija psihička bolest ili nisu upoznati s uzrocima bolesti. Zabrinjavajući je podatak da 44% građana pogrešno smatra kako uz normalno starenje dolazi i demencija (HUAB, 2018). Sukladno porastu oboljelih od demencije koji iziskuje multidisciplinarni pristup, a uključujući važnost sestrinske skrbi postavlja se pitanje potrebnih znanja i vještina koje učenici i studenti stječu tijekom obrazovanja. Program školovanja medicinskih sestara u srednjim školama je usklađen s Direktivom 2005/36/EZ i od školske godine 2010/2011. sastoji se od dvije godine općeobrazovnih predmeta i tri godine strukovnog obrazovanja. Obuhvaća 4618 sati nastave strukovnih predmeta od čega su 2792 sata vježbi. Nadalje, nastavak obrazovanja medicinskih sestara u Hrvatskoj moguće je na preddiplomskoj, diplomskoj i poslijediplomskoj razini i omogućava stjecanje znanja koja su jedinstvena za provođenje sestrinske skrbi (Abou Aldan, 2019.).

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog rada bio je ispitati koliko učenici srednje medicinske škole i studenti preddiplomskog i diplomskog studija sestrinstva poznaju Alzheimerovu i ostale demencije. Specifični ciljevi su ispitati znanje i iskustvo ispitanika u skrbi za osobe s demencijom prije upisa u strukovnu školu i studij sestrinstva, smatraju li ispitanici da ih je obrazovanje pripremio za skrb za osobe s demencijom, želju da u budućnosti rade u skrbi za osobe s demencijom te mišljenje imaju li osobe s demencijom u Hrvatskoj adekvatnu skrb.

METODOLOGIJA

U svrhu procjene znanja o demencijama provelo se presječno istraživanje kojim je obuhvaćeno 236 ispitanika od čega 127 učenika Medicinske škole Ante Kuzmanića u Zadru (učenici trećih, četvrtih i petih razreda za zanimanje medicinske sestre opće njege/medicinskog tehničara opće njege), 86 studenata preddiplomskog studija sestrinstva i 23 studenata diplomskog studija sestrinstva Odjela za zdravstvene studije Sveučilišta u Zadru. Istraživanje je bilo anonimno i dobrovoljno i provodilo se u svibnju za učenike petih razreda srednje medicinske škole i lipnju 2021. godine za učenike trećih i četvrtih razreda i studente studija

sestrinstva. Učenici medicinske škole za zanimanje medicinske sestre opće njege/medicinskog tehničara opće njege su samostalno i anonimno ispunili upitnik metodom papir olovka nakon što je im je objašnjen način ispunjavanja upitnika. Studenti preddiplomskog i diplomskog studija sestrinstva su upitniku pristupili online u skladu s organizacijom nastave na Sveučilištu za vrijeme pandemije COVID-19.

Za istraživanje se koristio Upitnik sociodemografskih karakteristika konstruiran za potrebe istraživanja i Test znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama Službe za javnozdravstvenu gerontologiju Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Dr. Andrije Štampara (NZJZ Dr. Andrija Štampar), Upitnik sociodemografskih karakteristika sastojao se od pitanja koja se odnose na demografske podatke u prvom djelu. U drugom djelu upitnika, Likertovom skalom na ljestvici od 1 do 5 ispitalo se znanje i iskustvo ispitanika u skrbi za osobe s demencijom koje su imali prije početka obrazovanja, želja da u budućnosti skrbe za osobe s demencijom te mišljenja o kvaliteti skrbi za osobe s demencijom u Hrvatskoj. Test znanja o Alzheimerovoj demenciji sastoji se od deset tvrdnji na koji su ponuđeni odgovori „točno“ ili „netočno“. Veći broj

S. Šare, J. Karaban, S. Konjevoda, Poznavanje demencije iz perspektive učenika medicinske škole i studenata studija sestrinstva

bodova označava i veću razinu znanja o demencijama. Suglasnost za provođenje istraživanja odobrilo je Etičko povjerenstvo Sveučilišta u Zadru (KLASA: 114-06/21-01/06;URBROJ:2198-1-79-62-21-02.).

Deskriptivni podaci o promatranim pitanjima prikazani su pomoću frekvencija i postotnih udjela. Deskriptivni podaci o pitanjima mjenim ljestvicom Likertova tipa s pet odgovora prikazani su pomoću aritmetičkih sredina i standardnih devijacija te postotnih udjela pojedinih odgovora.

U radu se raspravljalo o pitanjima kod kojih je zabilježena najmanja i najveća vrijednost aritmetičke sredine odgovora ispitanika. Testiranje normalnosti izvršeno je pomoću

Kolmogorov-Smirnov i Shapiro-Wilk testa, na osnovu toga je donesena odluka o primijeni neparametrijskih testiranja. Signifikantnosti je ispitana Kolmogorov-Smirnov i Shapiro-Wilk testom. Budući da za broj bodova u testu znanja razina signifikantnosti nije veći od 0,05, može se reći kako je navedena distribucija drugačija od normalne, što je indiciralo provedbu neparametrijskih statističkih metoda. Za promatrane hipoteze u istraživanju, testiranje se provelo putem Hi kvadrat testa, Mann-Whitney U testa i Kruskal-Wallis testa. Statistička obrada provedena je u programu SPSS (inačica 26.0, SPSS Inc., Chicago, IL SAD).

REZULTATI

Rezultati se opisuju prema općim i specifičnim karakteristikama. Opće karakteristike ispitanika pokazuju da je od ukupnog broja (N=236), 23;9,7% muškog spola i 213; 90,3% ženskog spola. Srednja životna dob za sve ispitanike iznosi 20,93 (SD= 5,295; Min=17;Max=50). Nadalje, kod mjesta boravka 42,8% ispitanika navodi selo, 53,4% navodi grad, dok 3,8% navodi otok.

Tablica 1. Prikaz ispitanika po razredima/studijskoj godini

		N	%
Učenik sam srednje medicinske škole	3. razred	37	29,1%
	4. razred	43	33,9%
	5. razred	47	37,0%
	Ukupno	127	100,0%
Student sam preddiplomskog studija sestrinstva	Prve godine studija	31	36,0%
	Druge godine studija	24	27,9%
	Treće godine studija	31	36,0%
	Ukupno	86	100,0%
Student sam diplomskog studija sestrinstva	Prve godine studija	10	43,5%
	Druge godine studija	13	56,5%
	Ukupno	23	100,0%

Kako je cilj istraživanja bio ispitati znanje učenika srednje medicinske škole i studenata sestrinstva istraživanju je pristupilo 127;53,9% učenika i 109;46,1 studenata studija sestrinstva. U Tablici 1 prikazana je frekvencija učenika prema godinama strukovnog obrazovanja i studenata sestrinstva prema godinama studijskog programa

Tablica 2. Prikaz odgovora s obzirom na prethodno znanje i iskustvo u njezi osoba s demencijom

		N	%
Znanje o demencijama sam imao/imala prije upisa u školu/studij	Da	132	55,9%
	Ne	104	44,1%
	Ukupno	236	100,0%
Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom	Stečena u radu s bolesnicima	186	78,8%
	Stečena njegujući članove uže obitelji	30	12,7%
	Stečena njegujući članove šire obitelji	20	8,5%
	Ukupno	236	100,0%

Drugi dio upitnika sadržavao je specifična pitanja o posjedovanju znanja u skrbi za osobe s demencijom te na koji su način navedena iskustva stečena. U dijelu rezultata koji se odnosi na „Znanje o demencijama sam imao/imala prije upisa u školu/studij“ 132; 55,9% ispitanika navodi da su prethodna znanja imali. Na postavljeno pitanje „Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom“ najviše ispitanika njih 186;78,8% navodi da ima navedena iskustva koja su stečena u radu s bolesnicima što je vidljivo u Tablici 2.

Tablica 3. Deskriptivni pokazatelji na promatrana pitanja

		N	%	\bar{x}	Sd
Dosadašnje obrazovanje dalo mi je dostatna znanja iz njege osoba s demencijom (od 1 do 5)	1	17	7,2%		
	2	32	13,6%		
	3	73	30,9%		
	4	76	32,2%		
	5	38	16,1%		
	Ukupno	236	100,0%	3,36	1,12
Želio bi se dodatno usavršavati u skrbi za osobe s demencijom	1	16	6,8%		
	2	10	4,2%		
	3	38	16,1%		
	4	60	25,4%		
	5	112	47,5%		
	Ukupno	236	100,0%	4,03	1,19
U budućnosti želim raditi u skrbi za osobe s demencijom	1	40	16,9%		
	2	48	20,3%		

	3	80	33,9%		
	4	38	16,1%		
	5	30	12,7%		
	Ukupno	236	100,0%	2,87	1,24
Osobe s demencijom imaju adekvatnu skrb i njegu u Hrvatskoj	1	30	12,7%		
	2	80	33,9%		
	3	97	41,1%		
	4	24	10,2%		
	5	5	2,1%		
	Ukupno	236	100,0%	2,55	0,91
Obitelj osoba s demencijom ima adekvatnu edukaciju i podršku za vrijeme njege oboljelog člana obitelji	1	32	13,6%		
	2	66	28,0%		
	3	96	40,7%		
	4	33	14,0%		
	5	9	3,8%		
	Ukupno	236	100,0%	2,67	1,00

Najvišu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika bilježimo za pitanje: „*Želio bi se dodatno usavršavati u skrbi za osobe s demencijom*“ gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 4,03 dok standardna devijacija iznosi 1,19.

Najnižu vrijednost aritmetičkih sredina odgovora ispitanika bilježimo za pitanje: *osobe s demencijom imaju adekvatnu skrb i njegu u Hrvatskoj* gdje aritmetička sredina odgovora ispitanika iznosi 2,55 dok standardna devijacija iznosi 0,91 (Tablica 3).

Tablica 4: Odgovori ispitanika na promatrana pitanja na Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama

		N	%
Osobe mlađe od 65 godina ne mogu oboljeti od demencije	Točno	30	12,7%
	Netočno	206	87,3%
	Ukupno	236	100,0%
Gubitak sposobnosti zapamćivanja jedini je simptom demencije	Točno	20	8,5%
	Netočno	216	91,5%
	Ukupno	236	100,0%
Demencija je dio normalnog starenja	Točno	82	34,7%
	Netočno	154	65,3%
	Ukupno	236	100,0%
Demencija je češća u bogatim zemljama	Točno	50	21,2%
	Netočno	186	78,8%
	Ukupno	236	100,0%
Alzheimerova bolest je najčešći uzrok demencije	Točno	177	75,0%
	Netočno	59	25,0%
	Ukupno	236	100,0%
Alzheimerova bolest je nasljedna	Točno	125	53,0%
	Netočno	111	47,0%
	Ukupno	236	100,0%
Postoji specifičan test kojim se dijagnosticira demencija u psihogerijatriji	Točno	176	74,6%
	Netočno	60	25,4%

	Ukupno	236	100,0%
Jednom kada se dijagnosticira demencija, više se ništa ne može učiniti	Točno	73	30,9%
	Netočno	163	69,1%
	Ukupno	236	100,0%
Ne postoji mjesto gdje bi se za dijagnozu demencije moglo dobiti savjet ili pomoć	Točno	19	8,1%
	Netočno	217	91,9%
	Ukupno	236	100,0%
Jedan od razloga zašto ljudi u Hrvatskoj, s problemima demencije nerado odlaze liječniku obiteljske medicine, je još uvijek njezina stigmatizacija	Točno	212	89,8%
	Netočno	24	10,2%
	Ukupno	236	100,0%

U Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama ispitanici su odgovarali na deset tvrdnji pri čemu se može uočiti kako je najveći udio odgovora ispitanika zabilježen za tvrdnje: „*Ne postoji mjesto gdje bi se za dijagnozu demencije moglo dobiti savjet ili pomoć*“ gdje 91,9% navodi netočno, zatim „*Gubitak sposobnosti zapamćivanja jedini je simptom demencije*“ gdje 91,5% ispitanika navodi netočno, „*Jedan od razloga zašto ljudi u Hrvatskoj, s problemima demencije nerado odlaze liječniku obiteljske medicine, je još uvijek njezina stigmatizacija*“ gdje 89,8% navodi kako je to točno (Tablica 4).

Nadalje, na ponuđene tvrdnje u *Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama* može se uočiti kako aritmetička sredina iznosi 7,22 uz standardnu devijaciju 1,331, pri čemu je minimalna vrijednost 3 dok je maksimalna vrijednost 10.

Tablica 5: Usporedba točnih odgovora s obzirom na razred srednje škole koji pohađaju

	Učenik sam srednje medicinske škole	N	Aritmetička sredina rangova	p*
Broj bodova u testu znanja o Alzheimerovim i drugim demencijama	3. razred	37	55,54	0,008
	4. razred	43	57,30	
	5. razred	47	76,79	
	Ukupno	127		

* Kruskal Wallis Test

Pogleda li se vrijednost signifikantnosti za broj bodova u Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama može se uočiti kako je statistički značajna razlika s obzirom na pitanje „*Učenik sam srednje medicinske škole*“ (p=0,008). Pri tome se u Tablici 5 može uočiti kako su rangovi najviši (najviše je točnih odgovora) za ispitanike koji pohađaju peti razred.

Tablica 6. Usporedba točnih odgovora s obzirom na godinu studija sestrinstva koju ispitanici pohađaju

	Godina studija	N	Aritmetička sredina rangova	p*
Broj bodova u testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama	1	31	47,98	0,476
	2	24	52,02	
	3	31	59,50	
	4	10	62,50	
	5	13	60,73	
	Ukupno	109		

* Kruskal-Wallis H

Nasuprot razlici u znanju o demencijama koja je uočena kod učenika srednje škole ne postoji statistički značajna razlika kod ispitanika s obzirom na *promatrane godine studija* ($p=0,479$).

Tablica 7. Usporedba točnih odgovora s obzirom na pitanje znanje o demencijama sam imao/imala prije upisa u školu/studij

	Znanje o demencijama sam imao/imala prije upisa u školu/studij	N	Aritmetička sredina rangova	p*
Broj bodova u testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama	Da	132	121,57	0,424
	Ne	104	114,60	
	Ukupno	236		

*Mann-Whitney U test

Daljnjom analizom odgovora ispitanika u Tablici 7 utvrđeno je da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na pitanje „Znanje o demencijama sam imao/imala prije upisa u školu/studij“ ($p=0,424$).

Tablica 8. Usporedba točnih odgovora s obzirom na pitanje „Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom“

	Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom	N	Aritmetička sredina rangova	p*
Broj bodova u testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama	Stečena u radu s bolesnicima	186	116,37	0,631
	Stečena njegujući članove uže obitelji	30	127,37	
	Stečena njegujući članove šire obitelji	20	125,05	
	Ukupno	236		

*Kruskal-Wallis H

Dalje, pogleda li se vrijednost signifikantnosti za broj bodova u Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama može konstatirati se kako ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na pitanje „*Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom*“ ($p=0,631$).

Tablica 9. Usporedba pitanja „*Obitelj osoba s demencijom ima adekvatnu edukaciju i podršku za vrijeme njege oboljelog člana obitelji,* i „*Jedan od razloga zašto ljudi u Hrvatskoj, s problemima demencije nerado odlaze liječniku obiteljske medicine, je još uvijek njezina stigmatizacija*“

			Jedan od razloga zašto ljudi u Hrvatskoj, s problemima demencije nerado odlaze liječniku obiteljske medicine, je još uvijek njezina stigmatizacija			p*
			TOČNO	NETOČNO	Ukupno	
Obitelj osoba s demencijom ima adekvatnu edukaciju i podršku za vrijeme njege oboljelog člana obitelji	1	N	29	3	32	0,999
		%	13,7%	12,5%	13,6%	
	2	N	59	7	66	
		%	27,8%	29,2%	28,0%	
	3	N	86	10	96	
		%	40,6%	41,7%	40,7%	
	4	N	30	3	33	
		%	14,2%	12,5%	14,0%	
	5	N	8	1	9	
		%	3,8%	4,2%	3,8%	
Ukupno		N	212	24	236	
		%	100,0%	100,0%	100,0%	

*Hi kvadrat test

Iz Tablice 9 vidljivo je da ne postoji statistički značajna razlika s obzirom na odgovore ispitanika na pitanje „*Obitelj osoba s demencijom ima adekvatnu edukaciju i podršku za vrijeme njege oboljelog člana obitelji,* u odnosu na pitanje „*Jedan od razloga zašto ljudi u Hrvatskoj, s problemima demencije nerado odlaze liječniku obiteljske medicine, je još uvijek njezina stigmatizacija*“ ($p=0,999$).

Tablica 10: Usporedba promatranih pitanja s obzirom na iskustvo u njezi osoba s demencijom

		Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom						p*
		Stečena u radu s bolesnicima		Stečena njegujući članove uže obitelji		Stečena njegujući članove šire obitelji		
		N	%	N	%	N	%	
	1	9	4,8%	3	10,0%	5	25,0%	0,031

S. Šare, J. Karaban, S. Konjevoda, Poznavanje demencije iz perspektive učenika medicinske škole i studenata studija sestrinstva

Dosadašnje obrazovanje dalo mi je dostatna znanja iz njege osoba s demencijom (od 1 do 5)	2	22	11,8%	6	20,0%	4	20,0%	
	3	58	31,2%	10	33,3%	5	25,0%	
	4	67	36,0%	6	20,0%	3	15,0%	
	5	30	16,1%	5	16,7%	3	15,0%	
	Ukupno	186	100,0%	30	100,0%	20	100,0%	
Želio bi se dodatno usavršavati u skrbi za osobe s demencijom	1	13	7,0%	1	3,3%	2	10,0%	0,545
	2	10	5,4%	0	0,0%	0	0,0%	
	3	30	16,1%	7	23,3%	1	5,0%	
	4	45	24,2%	8	26,7%	7	35,0%	
	5	88	47,3%	14	46,7%	10	50,0%	
Ukupno	186	100,0%	30	100,0%	20	100,0%		
U budućnosti želim raditi u skrbi za osobe s demencijom	1	28	15,1%	6	20,0%	6	30,0%	0,352
	2	40	21,5%	7	23,3%	1	5,0%	
	3	65	34,9%	6	20,0%	9	45,0%	
	4	30	16,1%	6	20,0%	2	10,0%	
	5	23	12,4%	5	16,7%	2	10,0%	
Ukupno	186	100,0%	30	100,0%	20	100,0%		
Osobe s demencijom imaju adekvatnu skrb i njegu u Hrvatskoj	1	24	12,9%	5	16,7%	1	5,0%	0,614
	2	63	33,9%	7	23,3%	10	50,0%	
	3	77	41,4%	12	40,0%	8	40,0%	
	4	18	9,7%	5	16,7%	1	5,0%	
	5	4	2,2%	1	3,3%	0	0,0%	
Ukupno	186	100,0%	30	100,0%	20	100,0%		
Obitelj osoba s demencijom ima adekvatnu edukaciju i podršku za vrijeme njege oboljelog člana obitelji	1	23	12,4%	4	13,3%	5	25,0%	0,787
	2	50	26,9%	11	36,7%	5	25,0%	
	3	78	41,9%	11	36,7%	7	35,0%	
	4	27	14,5%	3	10,0%	3	15,0%	
	5	8	4,3%	1	3,3%	0	0,0%	
Ukupno	186	100,0%	30	100,0%	20	100,0%		

*Hi kvadrat test

Ciljevi obrazovanja su pripremiti učenike i studente za obavljanje učinkovite i sigurne zdravstvene njege. Analizom odgovora ispitanika u Tablici 10 uočava se kod odgovora na pitanja „*Dosadašnje obrazovanje dalo mi je dostatna znanja iz njege osoba s demencijom*“ ($p=0,031$) statistički značajna razlika s obzirom na pitanje „*Posjedujem iskustva u njezi osoba s demencijom*“, pri tome najveći udio ispitanika koji navode stečena njegujući članove šire obitelji daju ocjenu 1 (25,0%).

RASPRAVA

Rezultati do sada provedenih istraživanja pokazuju da u svijetu još uvijek postoji različito shvaćanje i svijest o demenciji kao i nedostatak znanja u pogledu razlike između demencije i uobičajenog starenja (Griffiths i sur., 2020, Li i sur. 2011). Jedan od preduvjeta uspješne skrbi za osobe s demencijom je edukacija zdravstvenih djelatnika. Važnu ulogu pri tome ima školsko okruženje u kojem se stječu znanja i formiraju stavovi poučavanjem nastavnih sadržaja propisanih kurikulumom. Rezultati ovog istraživanja pokazuju da učenici medicinske škole i studenti studija sestinstva posjeduju znanja o demencijama što možemo objasniti zastupljenošću tema o demencijama u nastavnim sadržajima. Učenici petih razreda su pokazali najveću razinu znanja na Testu znanja o Alzherimerovoj i drugim demencijama što je rezultat trogodišnjeg poučavanja nastavnih sadržaja o sestinskoj skrbi, ali i susreta s oboljelima u kliničkom okruženju. Međutim, rezultati drugih studija navode da neke zemlje u svojim kurikulumima nemaju nastavne sadržaje o demencijama čije je poučavanje bitno za formiranje stavova (Mukadam, Livingston, 2012). Stoga je uloga škola i učilišta osigurati učenicima i studentima znanja i vještine potrebne za skrb oboljelih od

demencije (Musoke i sur., 2021, Knifton i sur., 2019). Navedeno potvrđuju i rezultati ovog istraživanja u kojem ispitanici navode da im je dosadašnje obrazovanje dalo dostatna znanja u skrbi za osobe s demencijom što je od izuzetne važnosti s obzirom da će se budućnosti za njih i skrbiti. S tim u skladu su i rezultati drugih istraživanja koji naglašavaju utemeljenost povezanosti znanja o demenciji i kvaliteti skrbi (Poreddi i sur., 2015). Isto tako ispitanici u ovom istraživanju ističu želju da se dodatno usavršavaju u skrbi za oboljele od demencije. Unatoč odgovoru na pitanje „Osobe s demencijom imaju adekvatnu skrb i njegu u Hrvatskoj“ u kojem ispitanici bilježe najnižu vrijednost aritmetičkih sredina, ipak smatraju da postoji mjesto gdje bi se za problematiku demencije moglo dobiti savjet ili pomoć. U prilog tome govori i podatak da je zadnjih godina u Hrvatskoj naglašena važnost kvalitetne zdravstvene i socijalne usluge oboljelima kroz psihogerijatrijske odjele, dnevne boravke, specijalizirane domove, ustanove za palijativnu skrb, ali i prepoznavanje uloge njegovatelja koji svojom skrbi mogu doprinijeti očuvanju ljudskog dostojanstva oboljelima (Mimica, Presečki, 2012). Jedan od preduvjeta suočavanja s demencijom je uklanjanje stigme. Ispitanici su prepoznali da je jedan od razloga zašto ljudi s problemima bolesti

demencije nerado odlaze liječniku još uvijek prisutna stigmatizacija. Dosadašnja istraživanja pokazuju da se osobe s demencijom suočavaju sa stigmom čiji se intenzitet razlikuje među zemljama, ali je najčešća negativna povezanost marginalizacija oboljelih (Stites i sur., 2018). Važno je istaknuti kako nedostatak podrške tijekom stjecanja iskustva u skrbi za osobe s demencijom može biti odgovoran za stvaranje negativnih stavova (Bond i sur. 2005). Kako je najveći udio ispitanika u ovom istraživanju u životnom razdoblju adolescencije i imaju već formirane stavove o demenciji potrebno je i dalje raditi na podizanju svijesti o ovom javnozdravstvenom problemu (Farina i sur., 2019). Iako su nastavni sadržaji o demencijama važni za stjecanje znanja u skrbi za oboljele potrebno je istaknuti i načine poučavanja. Istraživanja pokazuju da su intervencije za smanjenje stigme relativno novo područje u nastajanju. (Bascu i sur., 2018) i stoga bi njihova implementacija u formalno i neformalno obrazovanje trebala biti prioritetna. Međutim, poučavanje sadržaja o demencijama ne smije se provoditi isključivo kroz teoriju u učionicama već treba biti usmjereno na stjecanje iskustva u kontaktu s oboljelima (Wang, i sur., 2020). Zanimljivo je istraživanje provedeno među studentima šeste godine Medicinskog

fakulteta u Zagrebu koje iznalazi kako studenti imaju relativno neutralne stavove o radu s oboljelima od demencije i slabo teorijsko znanje. Također je važno istaknuti kako svaki jedanaesti student medicine nikad nije imao kontakt s oboljelima, a većina studenata smatra da imaju malo nastave iz područja demencije i ističi potrebu da više borave u kliničkom okruženju s oboljelima (Stojić, 2020). Unatoč navedenim nedostatcima, istraživanja pokazuju da su posljednjih godina uloženi su znatni naponi s ciljem poboljšanja znanja o demenciji za studente preddiplomskog studija medicine i sestrinstva svijetu. Tako je Mreža za demenciju visokog obrazovanja u Velikoj Britaniji razvila okvir za obrazovanje i obuku temeljnih vještina demencije za dodiplomske programe. Odbor za zdravstvo i socijalnu skrb u Sjevernoj Irskoj je predstavio Okvir za učenje i razvoj demencije kako bi olakšao razvoj i pružanje programa obrazovanja o demenciji (Knifton i sur., 2019). Ove inicijative su podrška razvoju obrazovanja o demenciji u preddiplomskim programima. Sadržaj, provedba i procjena obrazovanja o demenciji i dalje predstavljaju izazov suvremene medicine. Stoga procjena trenutnog znanja, stavova i pristupa skrbi učenika i studenata iz različitih disciplina smatra se ključnom komponentom za razvoj

obrazovanja o demenciji (Annear i sur., 2016).

Ovo istraživanje ima određena ograničenja među kojima ističemo mali broj ispitanika i ograničenost na jednu srednju školu i jedno sveučilište. Budući da je riječ o relativno malom uzorku ispitanika i Testu znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama koji ispituje temeljna znanja s oprezom pristupamo rezultatima jer oni ne zadiru u dubinu znanja koju su ispitanici pokazali. Stoga je potrebno sustavno provoditi edukaciju svih profila zdravstvenih djelatnika posebno ako će u budućnosti njihov rad biti povezan s oboljelima od demencije.

ZAKLJUČAK

Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da učenici medicinske škole i studenti studija sestinstva imaju znanja o demencijama. Unatoč znanju koje posjeduju, ispitanici se i dalje žele usavršavati u skrbi za osobe s demencijom što bi trebao biti imperativ sigurnog, kvalitetnog i učinkovitog pristupa oboljelima. Stoga poučavanje o demenciji treba biti utemeljeno na snažnoj povezanosti teorije i prakse, ali korištenju suvremenih metoda i oblika poučavanja.

LITERATURA

1. Annear, MJ. i sur., 2016. Interprofessional curriculum development achieves results: initial evidence from a dementia-care protocol. *J Interprofessional Care*, 30(3): 391–3. <https://doi.org/10.3109/13561820.2015.1117061> (pristupljeno 23. lipnja 2022.)
2. Abou Aldan, D. 2019. Metodika nastave zdravstvene njege. *Medicinska naklada*. Zagreb.
3. Bascu, JR i sur. 2019. Intervention to reduce stigma of dementia. Findings from a scoping review. *Innovation in Aging*, 3(1): 463. <https://doi.org/10.1093/geroni/igz038.1729> (pristupljeno 23. travnja 2022.)
4. Bond, J i sur. 2005. Inequalities in dementia care across Europe: key findings of the Facing Dementia Survey. *International Journal of Clinical practice*. 59: 8–146. <https://doi.org/10.1111/j.1368-504X.2005.00480>. (pristupljeno 23. travnja 2022.)
5. Farina, N. i sur., 2020. Adolescents' experiences and perceptions of dementia. *Aging & Mental Health*, 24(7): 1175-1181. [10.1080/13607863.2019.1613343](https://doi.org/10.1080/13607863.2019.1613343) (pristupljeno 23. travnja 2022.)

- of Alzheimer association*, 14(7): 925–932. doi: 10.1016/j.jalz.2018.01.006 (pristupljeno 23. travnja 2022.)
17. Stojić, J. 2020. Stav i znanje studenata medicine o demencijama. Diplomski rad. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. Str. 43. (pristupljeno 23. lipnja 2022.)
18. Test znanja o Alzheimerovoj i drugim demencijama. Služba za javnozdravstvenu gerontologiju – Referentni centar Ministarstva zdravstva RH za zaštitu zdravlja starijih osoba. www.stampar.hr/gerontologija (pristupljeno 23. veljače 2021.)
19. Uzan i sur. 2019. Alzheimerova bolest – utjecaj na život i psihičko zdravlje njegovateljica. *Socijalna psihijatrija*, 47: 86–101. <https://hrcak.srce.hr/218768> (pristupljeno 23. travnja 2022.)
20. Wang, Y. i sur., 2020. A comparative study of dementia knowledge, attitudes and care approach among Chinese nursing and medical students. *BMC Med Educ*, 20: 436. <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02365-1> (pristupljeno 23. travnja 2022.)

SUMMARY

KNOWLEDGE OF DEMENTIA FROM THE PERSPECTIVE OF HIGH SCHOOL MEDICAL STUDENTS AND NURSING STUDENTS

Dementia is a progressive deterioration of intellectual functions caused by chronic brain diseases. Considering the demographic changes that are visible in the aging of the population, dementia is becoming a public health problem. The aim of this research is to examine the knowledge of medical school students and nursing students about Alzheimer's and other dementias. 127 students of the Ante Kuzmanić Secondary Medical School in Zadar and 109 pupils of health care division of the university of Zadar participated in this average research (N=236). When it comes to the meaning of the research, questionnaire is constructed, a questionnaire was constructed on sociodemographic characteristics and questions that examine previous experience and knowledge about treating patients who suffer from dementia and the desire of respondents to further improve their care in people with dementia. Furthermore, the Knowledge Test on Alzheimer's and other dementias from the Croatian Institute of Public Health was used, which consists of ten statements that are answered with true or false. The results significance was assured by Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests. Since for the number of points in the knowledge test, the level of significance does not exceed 0.05, it can be said that the stated distribution is different from the normal one, which indicated the implementation of nonparametric statistical methods. For the hypotheses observed in the study, testing was conducted using the Hi square test, the Mann-Whitney U test, and the Kruskal-Wallis test. The level of knowledge of high school medical students and nursing students on the knowledge test is $x=7,22$, $Sd=1,322$; $Min=3$; $Max=10$ Fifth grade medical school students show the highest level ($p<0,05$). However, among nursing students, there is no statistical significance within the observed groups. We do not find differences in the knowledge of respondents who respondents who were well acquainted in health providing services appropriate for the people suffering from dementia compared to the statements in the knowledge test ($p>0,05$). The highest values were obtained by answering the questions: "I would like to further improve my care for people with dementia" ($x = 4.0$; $Sd = 1.19$). , and the lowest values were obtained by answering "persons with dementia have adequate care and nursing in Croatia. ($x = 2.55$; $Sd = 0.91$).

Key words: knowledge, dementia, Alzheimer's disease, nursing care